

SAMMANFATTNING AV TJÄNSTEUTBUDSRÅDETS REKOMMENDATION OM ATT MINSKA RISKEN FÖR OHÄLSA PÅ GRUND AV DÅLIG MUNHYGIEN MED HJÄLP AV STÖD FÖR EGENVÅRD OCH RÅDGIVNING OM LEVNADSVANOR HOS HÖGRISKPATIENTER

Rekommendationen godkändes vid tjänsteutbudsrådets möte den 24 mars 2021.

Rekommendationen riktar sig till de aktörer inom den offentliga hälso- och sjukvården som ordnar stöd för egenvård och rådgivning om levnadsvanor för patienterna för att sköta munhygien. Den gäller personer vars munhygien har försämrats antingen på grund av bristfällig egenvård eller på grund av levnadsvanor som är skadliga med tanke på munhälsan, och dessa har lett till en hög risk för att insjunka i inflammatoriska sjukdomar i munnen. Rekommendationen gäller också patienter som redan har konstaterats löpa hög risk att insjukna i folksjukdomar och som med god munhygien kan minska sannolikheten för att insjukna samt vissa specialgrupper.

Att försumma munhygien kan leda till allvarliga inflammatoriska sjukdomar i munnen, bland annat karies eller parodontit. Att inte behandla dessa har också samband med andra allvarliga sjukdomar (till exempel hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes och reumatiska sjukdomar) som kräver vårdresurser och som betydligt försämrar patienternas livskvalitet. Obehandlade inflammatoriska sjukdomar i munnen är också ett hinder för många operationer och behandlingar. Hos institutions- och sjukhuspatienter ökar dålig munhygien risken att insjukna i lunginflammation och andra luftvägsinfektioner.

Orsaken till dålig munhygien är ofta oförmågan att sköta munhygien utan stöd från utomstående och att den närmaste kretsen inte kan ge det stöd som behövs. Till följd av dålig munhygien löper dessa patienter och vissa specialgrupper en ökad risk att få inflammatoriska sjukdomar i munnen. Av männen har 47 procent, av kvinnorna 17 procent, av pojkarna över 50 procent och av flickorna på högstadienivå har 30 procent samt av de äldre som får institutionsvård har över 90 procent konstaterats ha tecken på dålig munhygien. Många av de inflammatoriska sjukdomarna i munnen går att förebygga. Cirka 20 procent av den vuxna befolkningen lider av karies som kräver vård och över hälften lider av parodontit.

Genom effektiva förebyggande insatser och tidig vård kan man avsevärt minska kostnaderna för behandlingen av munnens inflammatoriska sjukdomar, vilka uppgår till hundratals miljoner euro per år.

Rekommendationen utgick från att identifiera de teoribaserade metoder som hjälper patienten att bli motiverad och förbinda sig till egenvård och förändrade levnadsvanor för att kunna sköta munhygien på ett bättre sätt. I detta sammanhang avses med teoribaserade metoder sådana vetenskapligt verifierade metoder vars delfaktorer har beskrivits. När det gäller att förebygga karies och parodontit, är syftet med stödet för egenvård och rådgivningen om levnadsvanor bland annat att inverka på kosten och tandborstningen samt att beakta den medicinering som påverkar salivutsöndringen. Till stödet för egenvård hör också att man bidrar till växelverkan inom barnfamiljerna så att barnen får hjälp med att sköta munhygien.

Rekommendationen beskriver vilka delområden de metoder som medför en förändring i beteendet innehåller samt de faktorer som ska beaktas vid ordnandet av tjänsterna för att stödet för effektiv egenvård ska kunna genomföras.

Ett effektivt stöd för egenvården och rådgivning om levnadsvanor hör till hälso- och sjukvårdens serviceutbud för att minska sjukdomsriskerna som följer av dålig munhygien hos högriskpatienter så att även följande faktorer beaktas:

- Identifiering och anslutning av högriskpatienter till vårdssystemet
- Användning av metoder som enligt forskningsrön har positiva effekter, såsom motiverande intervjuer som inbegriper bedömning av utgångsläget, motivering av patienten eller hans föräldrar, ökning av kunskapen, målsättning, framtagning av en plan, uppföljning och lämnande av respons specificerat enligt patientens situation
- Samarbete mellan yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och socialvården
 - är ofta en förutsättning för att de förebyggande åtgärderna ska lyckas
 - i samarbetet beaktas att om stora klientavgifter är orsaken till att patienten inte söker vård eller att vården inte kan genomföras, hänvisas patienten till socialservice
- Kommunikation och vårdplan
 - i kommunikationen mellan de olika sektorerna används patientens vårdplan som innehåller patientens individuella förebyggande åtgärder för att patientens totala hälsa, inklusive munhälsan, ska beaktas vid vården av patienten på olika håll
- Det ska ses till att personer med ökat behov av hjälp får det stöd och den hjälp de behöver för egenvården
- Det ska ses till att de patienter som inte kan eller inte har den utrustning som behövs för att använda digitala tjänster på andra sätt får den handledning och det stöd de behöver

Detta är en sammanfattning av en rekommendation som tjänsteutbudsrådet för hälso- och sjukvården har godkänt. Själva rekommendationen och bakgrundsmaterialet finns på finska på tjänsteutbudsrådets webbplats under [färdiga rekommendationer](#).

Sammanfattningarna på [finska](#) och [engelska](#) finns också på webbplatsen.

Tjänsteutbudsrådet för hälso- och sjukvården finns i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet och har till uppgift att ge rekommendationer om vilka hälso- och sjukvårdsmetoder som ska höra till den offentligt finansierade hälso- och sjukvården. Du kan läsa mer om tjänsteutbudet inom hälso- och sjukvården på [tjänsteutbudsrådets webbplats](#).